

HEGYI GYULA

Dalszínházi és politikai librettisták

Az „Atilla” címen hirdetett rockoperát a kormánypárti és a független sajtó egybehangzó fenntartásokkal fogadta, ami megnyugtató jele annak, hogy a kulturális újságírók alapvető ízlésbeli konszenzusát több esztendőszüzlással sem sikerült szétrombolni. Nyilvánosan senki sem tűnődött el viszont azon, hogy az egyik legszébb magyar férfinevnek a Szörényi—Lezsák szerzőpáros új helyesírási formát kreált. Pedig az iszonyatos költségekkel ránk erőltetett „Atilla” írásmód többet elárul a Magyar Demokrata Fórum szellemi holdudvaráról, mint megannyi nyilatkozat és törvényjavaslat. A szobrok ledöntése, az utcatáblák kicserelése és a múlt átértékelése után most a helyesírás reformja következik. Csupa izgága és stréber gesztus, amelyen átsüt a buzgólkodó igyekezet: legalább ilyen módon gyakorolni a hatalmat, jelet hagyni a történelemben, ha már alkotó tettekre, szakszerű kormányzásra, a nemzet valódi felemelésére nem futja eszből és tehetségéből.

Atilla. Valóban nem pontosan úgy ejtjük ezt a nevet, ahogy magyarul és hagyományosan írni szoktuk. A magyar nyelv tele van ilyen látszólagos szabálytalanságokkal, amelyek mindig bosszantják azokat, akik központilag szeretnék megszervezni a nemzet életét. Miért „Atilla” és miért „gerilla”, miért „bója” és miért „golya”? Mert a magyar nyelvet nem számítógépen tervezték, mert nyelvünk az idegen neveket és szavakat a maga kacskaringós ízlése szerint fogadja be.

A magát „nemzeti jobboldalnak” nevező tábor sokszor vádolták fajgyűlölettel, nyugatellenes előítéletekkel és populista demagógiával. Többnyire jogosan. De méltatlanul kevés szó esik arról a kiáltó ellentétéről, amely e tábor állandó nyüzgése és a magyar néplélek hagyományos természete között feszül. Csurka és elvarátai hisztérikus nyilatkozatai, örökös akcióztatásai, ideges és kapkodó gesztusai mélyseges ellentétben állnak a magyar nemzet józan, megállapodott, „édesen lomha” karakterével. A jobboldali radikális mozgalmak szavakban ugyan hivatkoznak a nemzeti hagyományokra, valójában azonban mindig „felrázni”, „megváltani”, „ágyúmi” szeretnék a hatalmi ambíciójuk nyersanyagának tekintett népet és annak kultúráját. Ez különbözőt meg őket a józan konzervativizmustól, amely a nemzet valódi hagyományaira épít, s éppen józansága okán lehet egyszerre partnerre és vetélytársra a modernizációs irányzatoknak.

Az Atilla-mítosz feltűnő politikai dobveréssel kísért felélesztése sokat elárul a „nemzeti jobboldal” lappangó keresztényellenességéről is. A nacionalizmusba, a „tisza magyarság” eszményébe és az ősi hagyományokba bódult elmék őszintén és igazán sohasem tudtak megbékélni a kereszténységgel, s annak leginkább nemzetek feletti ágával, a katolicizmussal. A „zsidó Krisztus”, a „római pápa” és az egyre több „néger bíboros” vallása őszintén és elfogadhatatlan azoknak, akik számára saját magyarságuk hirdetése (és mások magyarságának tagadása) a legfőbb jó és az egyetlen vallás. A Vatikán okkal hangsúlyozza, hogy a „szentség” emelt nemzetfelfogás nem fér össze a keresztény hittel.

A nyugati emigrációban minden józan kortól megszabadult szélsőjobboldali ideológusok nyíltan hirdetik, hogy a „mákosos, idegen keresztény vallással” szemben számánthú vagy egyéb „magyar vallást” kellene alapítani. Ez örült beszéd, de van benne rendszer: hiszen a katolikus egyház semmilyen különbséget sem ismer magyar és szlovák, csángó és román, erdélyi székely és dél-afrikai zulu között. A kereszténység azonban olyan mélyen gyökerezik a magyar nemzet gondolkodásában, hogy nyílt tagadására a szélsőjobboldalon is csak néhány eszelős vállalkozik. Ehelyett burkoltan, a kereszténység előtti hagyományok felélesztésével igyekeznek valamiféle „magyar vallást” kreálni. Rovásírással, Koppánnyal, magyar eredetmítoszokkal és immár Atilla-renezánszsal is. Ez a taktika a kereszténységet egyetemes és nemzetek feletti jellegétől megfosztva valamiféle népszokássá próbálja redukálni és így választási jelszavá silányítani.

Kissé hasonlóan ahhoz, ahogy a „valódi magyar” kifejezést használja a Csúrka-tábor és számos segédcapata. Nyíltan csak a zsidókat és a cigányokat iktatják ki a magyarságból, de félszavakkal mindig sejtetik, hogy másokat is idegen tudatának és származásának tartanak. A lebegtetett célzás nyilvánvalóan a német és szláv származású, asszimiláns magyarságnak szól: de ezt így még a nacionalisták sem merik kimondani. Hiszen nemigen van magyar család, amelynek ne lennének német vagy szláv eredetű ősai is. A magyarság egyszerre gyakorlatias és álmodozó, keleties és nyugatos, kritikus és lomha természetét éppen a germán és szláv elem egyidejű befogadása formálta ilyen egyszerűvé és utánozhatatlanná.

Az Atilla-mítosszal, a hun eredet délibábjával szemben ez a folyamatos asszimiláció és kulturális kölcsönhatás jelenti a magyar nép igazi gyökerét és megtartó erejét. A kun,ász, germán, szláv telepések asszimilációja logikusan folytatódik a zsidó és cigány kisebbség asszimilációjával, még ha ezt immár nemcsak többségi, hanem kisebbségi oldalról is támadja néhány bős nacionalista. Az asszimiláció természetesen senki számára sem lehet kötelező, mindenkinek joga van egyéni és közösségi autonómiára: de arra már nem, hogy mások emberi és alkotmányos jogát az önkéntes asszimilációra kétségbe vonja. Az emberellenes nacionalizmus mindig ott kezdődik, ahol valaki a nemzet vagy faj elvont ügyét az egyén és a család természetes vonzalmaitól fölé erőltetné.

A magyarság nyugati kereszténységen iskolázott, a szomszédokkal erősen keveredett európai nép, amelyik épp annyira alkalmas a modernizációra és integrációra, mint akármelyik más európai nemzet. Ez a valódi „nemzetpolitikai” realitás. Minden hun eredetmítosz és birodalmi küldetésdát csak dalszínházi és politikai librettisták délibábjá. Az mindenesetre ritkán fordul elő a történelemben, hogy egy konzervatív kormánypárt kijelölj ügyvezető elnöke másodállásban dalszövegíróként tevékenykedjen és politikai programok helyett verses eredetmítoszokat írjon. Lezsák Sándor dalszövegírói és pártelnöki aktivitása azt jelzi, hogy a Magyar Demokrata Fórum kormányzása negyedik esztendőjében sem tudja eldönteni, hogy a konzervatív polgárok, a nemzeti radikálisok vagy éppen a romantikus költők pártjának tekinti-e magát.